

РОЗВИВАЮЧІ ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА У ОВОЛОДІННІ НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.

Л.Д. Токарєва

молодший науковий співробітник, лабораторії психології дошкільника,

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ORCID ID 0000-0002-8162-6544

Актуальність. Питання підготовки дитини до шкільного життя було і залишається важливим і актуальним. Спираючись на вимоги Базового компоненту дошкільної освіти в Україні формування і розвиток дитини здійснюється на засадах компетентнісного підходу. Серед важливих, ключових, фундаментальних компетентностей особлива увага приділяється формуванню ігрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. І саме сформованість ігрової компетентності дає хороший старт для оволодіння навчальною діяльністю в школі, стає важливим компонентом адекватної підготовки дитини дошкільника до нового виду діяльності – навчання.

В ідеалі ігрова компетентність це сформованість у дошкільника ігрових дій, уміння брати на себе відповідальність, доводити розпочате до кінця, творчо відображати реальні і вигадані ситуації, розгортання ігрового задуму та сюжету гри, уміння об'єднуватись з однолітками на основі ігрового задуму, творчо вибудовувати вимоги до партнерських взаємовідносин, дотримуватись норм і правил спілкування, а також діяти конструктивно, самостійно, ініціативно. Чим вищий рівень розвитку ігрової компетентності має дитина, тим вище її довільність поведінки, воля, які є надважливими супутниками в готовності дитини до шкільного навчання. І пріоритетна роль тут належить сюжетно - рольовій грі, в ході якої вона оволодіває структурними компонентами навчальної діяльності: вчиться ставити мету,

планувати і організовувати діяльність, діяти за правилами, відпрацьовувати навички людського спілкування та взаєморозуміння.

В експериментальному діагностичному завданні «Придумай гру з іграшкою», з комплексу діагностичних завдань «Чарівні перетворення», розроблених лабораторією психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України було виявлено і зафіксовано актуальний стан рівнів **сформованості ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку**.

В ході виконання завдання було виявлено показники і рівні сформованості ігрової компетентності 5 рівнів: 4 рівень – компетентність сформована повною мірою, 3 рівень – достатньо сформована, 2 рівень - знаходиться в стадії формування, 1 рівень – є умовною, 0 рівень – дитина до школи не готова. Зафіксовані нами результати свідчать про те, що не всі діти однаково успішно переходять від нижчого рівня до вищого рівня сформованості ігрової діяльності.

Отож, діагностичне завдання дало можливість виявити дітей у яких спостерігається деяке відставання у розвитку сюжетно-рольової гри. Освітня взаємодія з дітьми, які досягнули 4 і 5 рівня ігрової компетентності з боку дорослих можна продовжувати за планом освітньо – виховної роботи дошкільного закладу. Діти, які досягли тільки 3, 2, 1 рівнів потребують посилення виховних впливів з боку дорослих. Виходячи з цього, нами була висунута необхідність створення корекційно-розвиваючих заходів, для підвищення рівнів у оволодінні навчальною діяльністю та запропонували деякі шляхи покращення рівня сформованості ігрової компетентності. В залежності від досягнень дитини у ігровій діяльності, буде залежати робота, супровід по покращення рівня сформованості ігрової компетентності.

В діагностичному завданні було враховано такі показники, як ігровий задум, складність сюжету, творче привнесення чогось нового в придуману гру, рівень рольової взаємодії, визначення і створення правил гри.

В просторі нашого дослідження «Ігровий задум» є важливим показником, який визначає те, у що і як будуть грати діти. Він обумовлюється ступенем обізнаності дітей з навколишнім середовищем. Чим багатші враження дитини, тим різноманітніший задум, сюжет гри. Чим обмеженіше коло знайомства з дійсністю, тим простіші і бідніші сюжети і задуми гри.

Отож, загальна картина, рівнів розвитку сюжетно – рольової гри, яку ми отримали, дозволяє говорити, що не всі досліджувані нами діти старшого дошкільного віку можуть розвинути сюжет і зміст гри. В основі придуманої дитиною гри з іграшкою у більшості випадків лежать доволі одноманітні, збіднені сюжети дитячих ігор, проглядається невміння творчо розвивати сюжет гри. Така спрощеність придуманої дітьми гри, вказує на неналежний рівень комунікативного і мовленнєвого розвитку дитини, що, в свою чергу, приводить до нездатності змістовно спілкуватися, займатися спільною діяльністю, нездатністю вживатися в прийняту роль і будувати свої стосунки з одноліткам. Низькі показники рівнів розвитку придуманої гри з іграшкою, дають нам шанс зрозуміти, що важливим завданням і напрямом діяльності дорослого повинен стати розвиток сюжетно – рольової гри дітей старшого дошкільного віку. Тобто, важливою складовою має стати організація дорослим психолого-педагогічного супроводу дитини у процесі ігрової діяльності. З огляду на це, вельми потрібна допомога дорослого, щоб ще раз показати, навчити, підтримати і супроводити, дитину у процес сюжетно-рольової гри.

Тож, при наявності відставання рівня розвитку гри дошкільника, дорослим можемо запропонувати використовувати прийоми активізації гри, які спрямовані на урізноманітнення ігрових дій дитини, збагачення сюжету тощо. А почати радимо з «нового» знайомства з іграшкою, заново розкриваючи їй призначення іграшки і способи дії з нею. Так, наприклад, дорослий демонструє весь ланцюжок ігрових дій з іграшкою і мовленнєвих

коментарів до них, викликаючи емоційно - позитивне-забарвлення, ставлення до іграшки. Але, пропонуючи шляхи покращення сформованості ігрової діяльності, слід розуміти, що важливою передумовою виникнення гри є наявність у дітей яскравих та різноманітних вражень життєвого досвіду й знань, від чого буде залежати різноманітність ігрових тем та сюжетів, джерелом яких є організовані дорослими екскурсії, подорожі, читання книг, бесіди, спостереження, театральні вистави тощо. Навчання сюжетно – рольовій грі також, включає безпосередню взаємодію дорослого з дитиною. Спочатку дорослий як партнер допомагає дітям придумувати сюжети, рольові діалоги тощо. Надалі, він виступає як координатор ігрових задумів і спілкування дітей і за потреби допомагає у випадках утруднення в розгортанні сюжету, заохочуючи будь-яку ініціативу дитини у створенні сюжету. А також він може ставати таким же учасником гри, виконуючи якусь другорядну роль і непомітно керуючи подіями зсередини і в разі необхідності, спрямовувати їх, роблячи це обережно, не домінуючи, надаючи свободу дитячій ініціативі.

Наступний показник в просторі нашого дослідження «Правила гри з іграшкою». Вміння приймати ігрові правила і грати за правилами, спілкуватися з однолітками - це одна із найважливіших умов комфортного перебування дитини в будь – якому середовищі. Дотримання правил вимагає від дитини вольових зусиль, уміння взаємодіяти з іншими, переборювати негативні емоції тощо. Саме правила гри є важливим засобом регулювання взаємин, а свідоме виконання їх це є свідченням появи довільності поведінки.

З приводу правил, по суті, тільки невелика кількість дітей орієнтуються самостійно на правила, визначає свої правила. Більшість же дітей визначають правила тільки при допомозі дорослого, або зовсім не вважають за потрібне визначати їх і слідувати їм. Частіше за все, дитина - дошкільник не завжди розуміє важливість правил у грі. І як важливо надати цю можливість дітям, діяти за правилами, навчитись підпорядковувати свої бажання, безпосередні

імпульси вимогам оточуючих, що в майбутньому буде могутнім, незаперечним засобом у навчанні в школі. Для реалізації шляхів покращення рівня сформованості ігрової компетентності варто підкреслити, що дорослий, ускладнюючи роботу ланцюжка - «нового» знайомства з іграшкою та призначенням способів дії з нею, може доповнювати його різними новими завданнями, наприклад, придумуванням певних, різних правил разом з дорослим для означеного, маленького сюжету. Доцільно нагадати, що саме спільні ігри, сюжетно - рольові мають особливе значення у встановленні контакту, у взаєминах з дітьми, у придумуванні і виконанні певних правил та вимог у грі.

Наступний показник – «Рольова взаємодія у грі». Звісна річ, саме рольова взаємодія дітей у сюжетно – рольовій грі сприяє засвоєнню ними норм і правил, що підвищує можливість саморегуляції поведінки. Рольова домовленість веде до сформованості організаторських умінь, знань і можливостей один одного, водночас дитина засвоює навички спілкування, взаємодії, співпраці тощо. Рольова поведінка регулюється правилами, які встановлює дитина. І тепер дитина діє не так, як хоче, а так, як треба по ролі, прийнятої на себе. Варто звернути увагу на складнощі, які виникають у дошкільника в призначенні та розподілі ролей та у створенні змісту правил до придуманої гри. При розподілі ролей частіше за все діти потребують різного роду допомогу у призначенні ролі іншому, тільки за різних видів нагадування з боку дорослого. В більшості випадків, взаємодія дитини в грі проглядається не дуже яскраво, одноманітно. Рольові дії не виразні, рольові способи не зовсім сформовані. Тож, закріплюючи ланцюжок ігрових дій з іграшкою можна переходити до навчання дитини грати в парі з дорослим – розігруючи певний сюжет, надалі даний сюжет виконувати дитина може в парі з однолітком, згодом дитина вже здатна буде будувати гру з більшою кількістю дітей. Досвід таких рольових ігор допомагає їй розвивати нові соціальні навички, засвоювати соціальні норми і правила. Важливо взяти до уваги такий факт, що, якраз у старших дошкільників величезна потреба в

товаристві однолітків, а в наших сучасних реаліях не так багато умов для набуття дітьми навичок спілкування. І якщо дошкільник буде позбавлений товариства ровесників, то виховати риси комунікабельності, доброзичливості, співробітництва, без сюжетно- рольової гри буде доволі складно. Завдання дорослого — створити умови для виникнення гри, допомогти дітям зробити її захопливою, насиченою діями, а головне — розвивати у них уяву та фантазію, формувати вміння домовлятися одне з одним, враховувати думку іншого. І на останок – як важливо любити своїх дітей, частіше говорити з нею, знаходити радість у спілкуванні з нею, створювати атмосферу взаємодії і розуміння.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / під наук. керівн. Т.О. Піроженко. Київ, 2021, 37 с.